

**Centar za liberterske studije
Elektronska biblioteka**

autor: Miroslav Krleža

naslov: Amsterdamske varijacije

prvo izdanje: časopis *Danas*, 1934.

Copyright 2006 Centar za liberterske studije, Beograd

Umnožavanje, distribucija i/ili modifikacija ovog dokumenta je dozvoljena pod uslovima GNU Free Documentation License, verzija 1.2 ili nekom novijom verzijom objavljenom od strane *Fondacije za slobodni softver (Free Software Foundation)*.

Kopija licence se može naći na <http://inicijativa.org/copyleft> ili na <http://www.gnu.org/licenses/fdl.html>

Amsterdamske varijacije

Miroslav Krleža

Živimo u doba prepotopnih morskih zmija. Kod Loch Neesa u Škotskoj, fotografirali su tajanstvenu morsku neman i priredili nekoliko posebnih izdanja s tom diluvijalnom senzacijom, te nije pretjerano ako se kaže, da nas biju talasi biblijskog potopa, za koji je već Luj Petnaesti govorio da dolazi poslije njega. Kao na đavolskim slikama po starim kalendarima, ratne se furije javljaju u novinama i dok legendarna golubica s maslinovom grančicom grdnu muku muči na koju da se puščanu cijev spusti i na kojem dreadnoughtu da se ugnijezdi, pastiri i znatizeljna djeca još uvijek ginu od slijepih granata što ih je po evropskim livadama posijao prošli međunarodni rat, stari krvnik. Čovjek je izumio Radio i danas eterom prenosi posljednje rezultate neobično napete trke bourgogneskkih puževa (escargota), koji se numerisani utrkuju na Eiffelovom tornju, kao jockeyi. Ljudi se danas klade preko radia na puževe, iz daljine za koje je Vasco de Gama trebao po dvije godine, i učenjak koji traži prehistorijske iskopine na Tanganjika jezeru, može danas mirne duše da prati pomoću svog radioaparata kretanje „svog escargota”, osuđenog uostalom na neugodnu smrt: da kao pobjednik bude ispečen na maslu. Učenjak na Tanganjiki uspavljuje se glazbom s Eiffelova tornja, sretan što je otkrio nove tragove pračovjeka na Tanganjiki. Stariji brat našeg krapinskog praoca bio je po tim najnovijim Tanganjika otkrićima već pre pola milijuna godina dvonožac s neobično inteligentno razvijenim čeonim kostima, umjetnički nadaren, lovac i mislilac, homo sapiens. Pod topovima žive praunuci toga Tanganjika-genija, u sjeni topova i oko njih, paleći svijećice na božićnom drvcu. Idila. I mandril bi već bio porumenio na izvjesnom nepristojnom dijelu svog tijela nad tako zavidnim stepenom inteligencije svojih blijedih potomaka, a mi pišemo debele knjige o progresu i o tome kako brzo napredujemo. Knjige se pišu o veličanstvenoj brzini tog našeg napretka, knjige su postale roba kao kravate ili kaloše, i sve što se danas po Evropi o knjigama piše samo je plaćen oglas; dok su slike postale dosadne kao domino po provincijalnim krčmama, novine, politika i ratovi nisu drugo nego burzovni izveštaj pojedinih monetnih tečajeva.

Čovjek je danas postao stvarniji nego što je ikada bio u svojoj prošlosti, a proliivši čitave slapove krvi podetinjo je potpuno, te se čitave noći igra sa sjenama na platnu. Pet stotina milijuna gledalaca obmanjuje se bioskopskom iluzijom tempa, luksusa, bogatstva i sretnog svršetka sviju ljubavnih pustolovina, što se svakodnevno odvijaju na platnu evropskih i prekookeanskih kinematografa, uspavljujući ljudske brige, da će se sve ipak dobro svršiti. Te lelujave crnobijele sjene u mračnim dvoranama bezbrojnih kazališta, to titranje svijetla na bijelim platnima, to je danas ogromna nova laž, jača od sedme velevlasti koja se zove štampa, to je novi opijum masa i naroda, opasniji od religije, čija je snaga u nargilama crkvene nauke već prilično ishalapila. Trovanje svakog pa i najnevinijeg ličnog ukusa, krivotvorenje čovjeku, više-manje prirodnog smisla za „lijepo”, proračunato ubijanje i rafinirano prljanje najintimnijih ljudskih uzbuđenja i svake iskrene emocionalnosti, svijesno skretanje u smjeru precjenjivanja laži, smicalica i obmana, veličanje najispraznijeg poslovnog i trgovačkog uspjeha, u jednu riječ: ta odvratna, crnobijela, od celuloidnih sjena i električne svjetlosti satkana taylorizacija društvene laži, ta čarobna svjetiljka najnovije

ljudske samoobmane, ta laterna magica gospode Goldweina-Mayera i Fucha, danas, u ovoj tmimi oko nas svijetli kao jedini svjetionik od malajskih ostrva do Transwaala i od Koprivnice do Groenlanda. Ukus loše književnosti, sramotna, slaba, i nakazna krivotvorina ljepote, kakva se je u drugoj polovini devetnaestog stoljeća širila po svijetu kao slaba smjesa pseudoromantike i kriminala, bila je prava Danteovska kontemplacija spram ove gluposti što danas samodopadno urla i laje na sve megafone svijeta, kao nosorog. Kič, ta smiješna zamenica stvarnosti, taj trgovački arrangement života, koji tragedije pretvara u rasvijetljene velegradske izloge s lutkama, koje se miču i govore glupe viceve, kič, koji smrtonosne otrove prodaje u staniolu, a iz uverenja stvara smiješne mannequine, taj strašan biblijski kič miče svojim zubatim čeljustima kao ihtyosaurus, javlja se u škotskim vodama oko Loch Neesa kao fotografija posebnih novinskih izdanja, bubnja po našim ulicama, govori po sudnicama i crkvenim govornicama, živi s nama, kreće nas, gura nas na nogometne utakmice, sili nas da igramo yo-yo, piše knjige kao Fulop Muller ili Emil Ludwig, ukratko: pretvara nas u svoje medije i radi s nama u slijepoj hipnozi sve što mu donosi profit i procenete. Živimo u vrijeme olimpijskog kulta tjelesne snage; po amfiteatrima i športskim stadionima uzdignut je ideal grčke tjelesnosti do zastave, pa je i rimska crkva organizovala svoje športske družine po svim stranama svijeta. Kršćanska ljubav spram bližnjeg propovijeda se danas nogometnom loptom i ne će proći mnogo vremena, a mi ćemo prisustvovati nogometnoj utakmici između reprezentacije Vatikana i kakve budhističke footbalske momčadi u ime tibetskoga Dalaj Lame. Danas kada je sve postavljeno na glavu, tko može razlikovati ucjenjivače, bandite, društvene smećare od moralista koji propovijedaju da je problem poboljšanja društvenih i međuljudskih odnosa „psihometafizičkog podrijetla”. Lažljivci, papige i dosadni propovjednici po sveučilišnim katedrama i crkvenim govornicama lažu danas u ime „vječnih ideala ljepote i dobrote”, i u tom barbarskom nadvikivanju i bubnjanju prolaze dani u vašarskoj galami kao na pravom sajmu. Snaći se u ovoj menažeriji naših dana prilično je teško i od Černjšeuskoga do danas pitaju se evropski pojedinci „što da se radi”, a da zapravo to još nitko nije znao da nam pokaže, pa koje čudo da se ta tajna nije objasnila ni amsterdamskoj internacionali.

Sastala se u Parizu visoka gospoda na vijećanje, skandinavski i nordijski ministri, gradonačelnici bogatih gradova brabantskih i holandskih, lordovi britanskog admiraliteta i engleski državni tajnici i podtajnici, francuski političari i industrijalni saradnici Sir Basil Saharova, viteza engleske podvezice, madridski i barcelonski šefovi policije, berlinski diktatori i stvaraoci weimarskoga ustava, u jednu riječ: magnati, karijeriste i dostojanstvenici druge, amsterdamske internacionalne, i pretresavši „kod zelenog stola” današnju međunarodnu situaciju nisu, naravna stvar, došli ni do kakvog konkretnog zaključka. Da ta nesretna internacionala ne može nikako da proradi poslije svog posljednjeg stečaja između četrnaeste i osamnaeste, to ne iznenađuje: dućan je upropastio svoj kredit i ne može da se oslobodi konačne rasprodaje. Jedan od najprirodnijih i najjednostavnijih razloga, koji na prvi pogled predstavlja najtajnovitiju tajnu tog međunarodnog neuspjeha, nije zapravo nikakav misterij. Pod tim ogromnim, samodopadnim i često preuzetnim programatskim frazama skriva se jedna mala, sasvim bijedna i gola ljudska istina: krov nad glavom i puna crijeva pojedinih subjekata koji taj marksistički kardinalski kolegij predstavljaju.

Stvar se pokrenula zbog sitnih (svakodnevnih na oko) životnih potreba: zbog poderanih perina i otkucavanja nikljastih budilica po smrdljivim sobama, zbog mokrih dječjih pelena, zubobolje, vrbanca, skerleta, sapuna i ugljena, u jednu riječ: životnog standarda onih sivih i bezbrojnih lica, koja u životu ne posjeduju ništa osim svog vlastitog tijela. Ti ogromni slojevi ljudskih tijela, kuhani po talionicama i bacani s novogradnja, te ljudske ruke koje su prokopale Simplon i Panamu, napisale su sebi svoju vlastitu Magnu Chartu najminimalnijih zahtjeva, za svoju toplu juhu i za svoje obojke, za svoju jedinu nadu i utjehu: šljivovicu i rum, i to međunarodno gibanje radne snage, kakvo vidimo da se odvija pred našim očima čas dramatski, a čas filistarski bijedno, zapelo je danas (prividno) u bezizlaznoj slijepoj ulici posljednjeg pariskog kongresa. Kolegij marksističkih, pariskih kardinala i biskupa na tom žalosnom koncilu zatajilo je u svakom pogledu.

U krvi je gladna čovjeka da zbog žene i djece, zbog palačinka ili pečenog pileta i pokrpanih cipela, ili bilo kakvog malograđanskog „zanimanja” proda svoje takozvano bolje (u ovom slučaju: proletersko) uverenje, a pogotovo je to iskušenje veliko, kada se prividno male i neznatne usluge nagrađuju nesravnjivo većim, grandseigneurskim priznanjima, činovima i udobnostima, kao što se to događa s marksističkim biskupima i dušebrižnicima na civiliziranom zapadu. Kada takav neznatan nordijski ili zapadnjački sindikalni činovnik postaje vlastodržcem, kada se na političkoj liniji kao predstavnik svog sindikata kreće kao lutka u zatvorenoj, zagrijanoj, pojastučenoj kutiji limousine, on (pod uplivom „svoga” pogleda na svijet, to jest svoje „lične” iluzije o kiču i o happy endu) pretpostavlja gospodski i preuzvišeni standard sagova, pliševa, zavjesa, gobelinsa, i livrirane posluge pred tapetiranim vratima, svom prijašnjem standardu, kada je kao sušičav sindikalni knjigovođa (prije tog happy enda) svrdlao glave bližnjima nekim političkim šemama, u koje sam (po svoj prilici) nikada nije intimno vjerovao. Iz takvih skupocjenih carrosserija sve se stvari promatraju letimično, sa šezdeset kilometričnom brzinom, pa i bijeda na pločnicima javlja se na prolazu kao mrlja, kao kakva ispružena prosjačka ruka na koju se brzo zaboravlja, a kad je riječ o političkom razilaženju s bijedom, lakše je, nema sumnje, rastati se sa svojom prošlošću u Pacardu nego pred zelenim suknom, iza koga sjede kratkovidni paragrafi. Na svim zapadnoevropskim političkim raskršćima pucaju šampanjski čepovi, a gostiti se na međunarodnim gozbama lososovinom i šljukinim blatom udobnije je nego sjediti u kakvom koncentracionom logoru i prisluškiivati kako straže viču u tmimi. Piti iz kositrenog vrča pljesnivu vodu ili malagu nije isto, a đavo, kao slika vječnoljudskih dilema, nije se javljao samo biblijskim prorocima: on uznemiruje i marksističke nadbiskupe, pa i nije tako crn kao što se to pričini Lutheru. Ima cilindar, sjedi u Pacardu, vjeruje u Macha i Avenariusa, relativista je (prema tome sumnjičav u principu spram svake demagogije), a pod demagogijom razumjeva sve što ne spada pod pojam Pacarda, cilindra, portefeuilla i happy enda.

Živimo pod prokletim i teškim teretom starinskih šema, otrcanih predodžbi, krivotvorenih slika o stvarnosti, i teško je probiti se kroz te mračne prostore što ih zamišljamo u patetičnom grimizu vjekova, oklopa, tradicije, odgoja i dresure, do neposredne i jasne istine, da bi čovjek zapravo trebao biti čovjeku čovjek, a ne poslodavac i da je ljudsko izravnjanje tog nedostojnog odnosa prvi preduvjet svakog daljnijeg ljudskog razvoja i napretka. Kao stari fijakerski konj, koji striže ušima kada se javljaju zvuci davno već zaboravljenih konjičkih trublja i signala, čitava intelektualna ljevica evropska striže ušima pred patosom stoljeća, što ih

zapadni narodi (ne zna se zapravo zašto) zovu slavnima. Svi smo mi od naše najranije mladosti gledali Korzikanca na bijelom konju, pa je posve prirodno i u stilu vremena, da ovakav marksistički „Netko” zaboravi da je urednik *Avantia* i da mu postane jedinim snom, da na bijeloj kobili prima trijumfalan mimohod pobjednosnih četa. Koliko je evropskih marksista zaboravilo (tako) na višak vrijednosti i na kamatne stope superprofita, zamjenivši svoje prvosvibanjske parole s frazama iz pučkoškolskih čitanaka (gdje se sveta Genoveva i Danton veličaju podjednako, a o Vilimu Drugom govori se kao o polubogu), i pojednostavnivši svoje političke sindikalne funkcije do udobne vožnje u zatvorenom automobilu, stiglo do fatalnog protuslovlja sa samim sobom, te se danas vrte na istome mjestu i grizu za rep svojih vlastitih doktrina kao bijesni psi.

Sve životne mjere i jedina ljudska mjerila životnih vrijednosti mogu se svesti na emocije, na uzbuđenja; na plemenita, potresna, silna, zanosna ili potištena uzbuđenja, a ti se nemiri odražavaju u politici političkom djelatnošću i djelotvornošću, koje se rađaju kao i umjetnine: iz inspiracije to jest iz zanosa, kakav se rađa u čovjeku nad spoznajom onih dubokih pravila, po kojima priroda stvara svoje jasne i pozitivne harmonije.

Mi živimo kao životinjska vrsta između savršeno zbrkanih, slijepih i spram čovjeka potpuno indiferentnih vječnosti. Trenutak našeg dvonožnog uspona znači beskrajne vrste životnja, riba, sisavaca, kralježnjaka i vodozemaca pred nama i u tim ogromnim količinama jetara, krvi, mesa, škrge i mozgova, tjelesno nižih stanja, između te tajanstvene građe atomske i poplave zvijezda, u toku tog našeg dvonožnog kretanja u maglama, genije je, kao što ga je Darwin odredio: puki slučaj. A politički genije mnogo je rjeđi slučaj od umjetničkog, jer vidimo u kulturnoj historiji čitave nizove civilizacija s vanrednim umjetničkim sposobnostima, bez ikakve političke nadarenosti u plemenitom ljudskom smislu, da bližnji treba da ljubi svoga bližnjega kao samoga sebe, pa kad je već logično da ljubi bližnjeg, još bi bilo logičnije da ljubi daljeg i najdaljeg, da ljubi čitavu svoju vrstu, dakle sebe.

Biti učen kao socijalista, obrazovan kao marksista ili materijalista dijalektik još uvijek ne znači istodobno biti nadaren kao političar i imati političkog dara i vidovitosti. Jer politički instinkti su isto tako stvar živaca kao sva životinjska čula, a stepen emotivne snage razlikuje se po raznolikosti živčane građe. Strujanje, talasanje, micanje, kretanje, prolaženje i vrtenje političke stvarnosti kroz naš mozak i naše živčane centre, to je tema političkih dijagnoza isto tako kao i umjetničkih odražavanja. Dok nauka sprema i bilježi iskustvo, umjetnost ga osvjetljuje i kondenzira, a politika bi trebala da iskustvo pretvara u djelo, da ostvaruje ljudske uspone i da oplemenjuje ljudsku stvarnost.

U marksističkoj politici (kao i po svim područjima ljudske djelatnosti), javlja se masa mjesečara, epileptika sanjara, luđaka, živčano bolesnih, nastrano bolećivih, bolesnika, provalnika, sladostrasnika, pijanica, ubojica, krijumčara, varalica, zvijeri, sladokusaca, sibarita, i priživaljščika svake vrsti, pa je tako i zapadnoevropska marksistička galerija (uz svoje pozitivne likove) jedna obična ljudska pojava, sa svim psihičkim nedostacima jednog stanja koje je materijalno uvjetovano još uvek vrlo primitivnim i početnim stanjem ekonomskih fakata oko nas i pod nama. Mi smo tako duboko zagrezli u samoobmane, mi smo tako krivo dresirani da nam pretvorljive i odvratne laži naših šema uzrokuju kucanje žila, nalive i kolanje krvi u mozgu, drhtanje srca, znojenje dlanova, i nema čovjeka koji se nije poklonio u životu lažnim spomenicima ili zaplakao nad rodoljubivim strofama uz pratnju limene glazbe i bubnja. U stanju, gdje su nam najveće

životne laži i najnakaznije krivotvorene istine prikazivane kao potresne, plemenite, zanosne i tragično uzvišene katarze naše polubožanske ljudske egzistencije, iz takvog stanja teško je uspeti se do vlastitog uverenja, jer su takvi poleti lično smioni i opasni (Voltaire, Bakunjin, Marx, Nietzsche). Da bi se čovjek subjektivno otkinuo od tih laži, on treba da se odluči na neizvjesnost smrtonosnog skoka, a zato treba imati krila galeba burevjesnika, snagu sibirskog vuka, snagu divlje neukrotive zvjerke, a ne sklonosti dvopapkarske i pripitomljenu dobroćudnost zapadnoevropskih preživača, što čitave dane melju po svojim jednjacima prežvakane tuđe laži. Da se zamisli nezamislivo, da se izigraju karte koje mogu da znače i izgubljenju igru, da se skoči nepreskočivo i da se otkine sve ono što je sraslo s našim mesom i s našim tijelom, te nas boli kada kidamo, zato treba imati smionosti i dara, zato treba biti sposoban. A ova preuzvišena gospoda marksistički kardinali i nadbiskupi pariskog kongresa nisu nikada, od početka ni jedamput pokazala nikakvih, a najmanje vučjih sposobnosti. Ti odlikaši marksizma, koji su sve te dosadne pjesmice deklamirali na pamet, gospoda doktori i učenjaci te savremene neomarksističke dogmatike, koji su u svojim togama i talirima glasno krivotvorili jasna slova logike kao biblijski farizeji, kancelisti i knjigovođe tog dvostrukog marksističkog knjigovodstva, koji su sveukupnu problematiku naših dana pojednostavili do statističkog podatka, ti veleučeni mudraci zapadnog i centralnoevropskog marksizma pokazali su danas u Parizu da pojma nemaju „što da se radi?“

Napisali su biblioteke knjiga, samo da dokažu kako je pojam „lične uloge“ u marksističkom zbivanju malograđanska predrasuda, i sad su se ulovili u mišolovci svoje vlastite pameti. Da bi skinuli sa sebe svaku ličnu odgovornost individualnog djelovanja, ti su filistri stvorili mehaniziranu sliku neizbježne nužde i postavili preda se svetoatajstvenu dogmu „da se u kapitalizmu sve događa samo od sebe“ i da će taj privredni sistem „sam sebe likvidirati kada za njegovo samouništenje dođe određeno vrijeme“. S tom sofisticiranim smicalicom i teorijom „o slomu i o osiromašenju“ dočekali su zapadnoevropski marksisti „socijalizam pruskih kraljeva po modelu Fridriha Velikoga“, kao što ga je taj neomarksistički perpetuum mobile prividno zaustavljen, kada se okreće kao prepukli vijak na skazaljci od marksističkih predviđanja u obrnutom smjeru, danas, kada su svi zapadnoevropski marksistički seizmografi poiskakali iz svojih vlastitih osovina, danas se gospoda u Parizu razrogačenih očiju čude, kako to da još nismo doputovali u Kozmopolis.

Savremena politika nije nego prenošenje napetosti s jednog (političkog) tijela materije na drugi, a talenat današnjeg političara iznalazi i otkriva mogućnost kratkih spojeva tih tjelesnih strujanja na mjestima najslabijih izolacija, dok neomarksistički ideolozi zapadnoevropskih socijalizama već četiri decenije ne rade drugo nego obnavljaju te otrcane izolacije čas knjigama, a čas mitraljezom.

Jedno je izvan sumnje: evropska međunarodna koncepcija, da se iz Evrope izgradi kozmopolitska zajednica na bazi ravnopravne radne snage, doživjela je za posljednja dva decenija niz katastrofalnih poraza. Od Četrnaeste do Bresta Litavskog, od Bresta Litavskog do raspada centralno-evropskih carstava i pobjede nacionalizma od Rige do Danziga i Carigrada, od propasti proleteskih vlasti u Budimu i Munchenu do poljskog „Čuda na Visli“ i varšavskog mira, od trijumfalnog pohoda crnih košulja na Rim do potpune pobjede kukastog krsta u Berlinu, od fašističkog Helsingforsa do ponovne izborne afirmacije svetog Loyole Ignacija i Svete Terezije na posljednjim španjolskim izborima, kod svih tih katastrofa sudjelovali su i ovakvi amsterdamski marksisti kao sumišljenici, često

ideolozi i savjetnici pobjednika, a često kao aktivni pobjednici s revolverom u ruci.

Spavati kod štampariša kod devete krigle kao mješina i ne razbijati sebi svoju skupocjenu glavu time da su ljudske istine iznakažene, preinačene, prekrojene i krivotvorene, biti kameleon raznih zapletnih stanja u sitnim sindikalnim zadavicama i intrigama, zavaliti se u lokalno blato svoje vlastite sredine i tamo sitno hrkati, svakako je jednostavnije nego loptati se političkim nepoznicama. Od takvog pasivnog, činovničkog sindikalnog preživljanja pa do toga da čovjek mitraljezom puca po marksistima, kao izrodima ljudskog roda, samo je jedna vrlo neznatna, trepetljiva Scheidemann-Noskeova nijansa. A pošto je čovjek (kao svaka druga životinja) sklon da se kreće po crti najmanjeg otpora, i ta ljudska, upravo posve ljudska, da, dosita najljudskija tvorevina na prijelazu između dva stoljeća, ta malograđanska internacionala marksističkih biskupa i prelata prilagodila se prilikama, išla je za događajima kao slijepa kokoš, i danas se našla na bezizlaznom putu, u tmuni i bez putokaza. Ti najtipičniji zapadnoevropski malograđani, gradonačelnici i državni tajnici, ta visoka gospoda dostojanstvenici koji su u svojim premijerskim i diplomatskim putnicama imali polijepljene i markice svojih provincijalnih parijskih organizacija, danas još uvijek ponavljaju svespasavajuću dogmu o višku vrijednosti i akumulaciji kapitala, ponovo uvjereni da će na orahovoj ljusci svoje jadne pameti prebroditi sve elemente gada i strasti naše stvarnosti. Te šuplje tikve prorešetanih programa nisu u stanju da održe na površini ni jedno političko truplo, i danas kada opet tone lađa, kada se opet čuje dramatski zvižduk vjetra, kada Ženeva javlja: neka se spasi tko zna i umije, ta gospoda pariski brodolomnici stoje bez lađe, bez pojasa za spasavanje, bez ikakve konkretne nade u oluji što orkanski gudi u pozadini kao biblijski potop. Gospoda profesori, kojima razmaci od dva-tri stoljeća u tišini njihovih soba izgledaju neznatni kao razmak između jednog i drugog štampanog retka na kongresnom referatu, gospoda uvodničari koji smatraju marksističke uvodnike jedinom svrhom tog sektaškog kretanja, gospoda mediokriteti, koji su postavili idealom čitave internacionale ogromno, slijepo, griješno potcenjivanje subjekata i ulogu slobodne ličnosti, ta gospoda danas u Parizu stoje bespomoćni i kada čovjeka ne bi nešto u grlu stezalo, trebalo bi da se nasmije nad tim pariskim brodolomom.

Živimo u svjetu preživjelih sredovječnih šema, treba da gazimo preko mrtvih predrasuda, pojmova i vjekova, a u Parizu neki sitničari s apotekarskom kratkovidnošću mjere i pregledaju mokraćne kiseline pojedinih revolucija, klimajući glavom nad tjelesnim stanjem tih krvavih organizama, koji su se raskrvarili samo zato jer nitko od tih marksističkih zvijezdonosaca nije napisao kako se to udobno putuje na kontinente, o kojima do nedavno nitko živ nije imao pojma. Žaloso je promatrati tu gospodu Cunctatore kako se u jeku najgorčnije bitke nadmudruju smicalicama, kako jedni drugima pod kožu uštrcavaju svoje žučne kiseline i mravlje otrove svojih dosjetaka, kako jedni drugima podmeću noge u sitnim ličnim trvenjima, a bitka traje i jedna bitka za drugom gubi se u nepovrat.

Ovo što se danas u Parizu događa to je glasna sinagoga, a sutra će to biti plač nad razvalinama. Jučer su još ta gospoda imali u svojim rukama čitave državne strojeve i oklopnjače i flote i topove, i otvorivši historijsku paljbu po svojim vlastitim zastavama, ti su marksistički kardinali poklekli pred admiralima i junckerima, predavši se na milost i nemilost. Danas viču i lome rukama po

svojim bogomoljama, danas se kaju i optužuju, laju i nadvikuju, a sutra će opet pucati po sebi i ostati ležati na tračnicama nepomično kao pregažene krpe.

(Tekst je preuzet iz časopisa „Danas” štampanog 1. februara 1934. godine)

Centar za liberterske studije (CLS)

Centar za liberterske studije je ustanova istraživačko-dokumentacionog karaktera koja se, u duhu liberterskog pokreta i tradicije, bavi istraživanjem socijalnih pokreta i projekata utemeljenih na slobodi, ljudskom dostojanstvu i jednakosti.

Centar se posebno bavi istraživanjem liberterskih pokreta i ideja na području bivše Jugoslavije i susednih zemalja Balkanskog poluostrva. Centar je otvorena zajednica istraživača, pomagača i korisnika, a njegov rad organizuje skupština Centra (čiju jednu trećinu članova, tokom četvorogodišnjeg mandata, čine zainteresovani/e za rad Centra, dok ostatak čine delegati/kinje Sindikalne konfederacije „Anarho-sindikalistička inicijativa”) i programski Saveti (imenovani od strane skupštine Centra sa zadatkom koordiniranja stručnih i administrativnih poslova). Centar se finansira redovnim, godišnjim, donacijama Sindikalne konfederacije „Anarho-sindikalistička inicijativa”, priložima i poklonima svojih prijatelja i prijateljica, kao i prihodima od izdavačke delatnosti.

Centar je laboratorija slobode, razvijanja znanja i kreativnosti, ljudskih potencijala ličnosti i zajednice. Uzajamna saradnja i pomoć, solidarnost, lični primer i odgovornost, tolerancija i dijalog kao put ka istini, vrednostima slobode i razuma, jesu merila ove ljudske i intelektualne zajednice.

Sloboda, istina i čovečnost su pravi zavičaj svake nemirne savesti i pokretači delatnog pojedinca koji želi da menja uslove pod kojima živi i da prihvati odgovornost za te promene. Svaki nacionalni, etnički, ideološki, politički, verski i drugi fanatizam i svi oblici represije i diskriminacije zasnovani na njemu, kao i ostali vidovi autoritarnosti strani su programu Centra. Kritičko traganje za istinom i slobodom u ljudskoj zajednici osnovno je načelo metoda rada Centra.

Sedište Centra je u Beogradu.

Centar saraduje sa svim srodnim istraživačkim ustanovama, udruženjima građana i pokretima.

Rezultate svojih istraživanja Centar objavljuje u povremenim publikacijama i na javnim skupovima. Program rada, na predlog programskih Saveta, utvrđuje skupština Centra.

Adresa: CLS, Poštanski pregradak 6, 11077 Beograd

Kontakt telefon: 063/837-2458

Email: cls@inicijativa.org

Web: <http://inicijativa.org/>

Distribucija: Tel: 063/712-6662, Email: distro@inicijativa.org